

2019-05-14

Justitiedepartementet

Straffrättsenheten

103 33 Stockholm

**Remissyttrande avseende betänkandet Slopad straffrabatt för unga myndiga
(SOU 2018:85)**

Utredningsuppdragets utformning

Brottsbalken har sedan den infördes innehållit regler om särbehandling vid straffmätning och påföljdsval av den som ännu inte fyllt 21 år. I Ungdomsreduktionsutredningens direktiv anges att utredaren ska överväga och föreslå hur en ordning bör utformas som innebär att lagöverträdare i åldersgruppen 18–20 år behandlas som andra myndiga lagöverträdare vid straffmätningen och påföljdsvalet. Utredaren har således inte getts i uppdrag att överväga huruvida en sådan ordning är lämplig.

Det är uppenbart att det anförts goda skäl för den ordning som gäller nu och som, i huvudsak, gällt de senaste 60 åren. Samtidigt kan samhällsutvecklingen och brottslighetens utveckling innebära att det finns anledning att ompröva regelverkets utformning. Vid en sådan omprövning är det naturligt att skälen för den nuvarande ordningen redovisas och vägs mot de skäl som talar för en förändring. Till följd av direktivens utformning har utredningen inte genomfört någon sådan avvägning. Det innebär att remissinstanser saknar möjlighet att värdera och lämna synpunkter på hur avvägningen genomförts och utfallit. Det

fortsatta lagstiftningsarbetet kommer till följd av detta att sakna den allsidiga belysning som beredningen av lagförslag syftar till att uppnå (jämför Bet. 2008/09:KU10 s. 63). Med hänsyn till att lagförslagen berör central straffrättslig reglering är det olyckligt.

Straffmätningen för lagöverträdare i åldern 15–17 år (8.3)

Tingsrätten instämmer i bedömningen att det även fortsättningsvis bör göras samma ungdomsreduktion som i dag för lagöverträdare i ålderskategorin 15–17 år (8.3.2).

Tingsrätten avstyrker förslaget att det ska införas en lagbestämmelse som anger ungdomsreduktionens storlek (8.3.3). De skäl som anförs till stöd för att det ska införas en lagbestämmelse i syfte att *inte* ändra nuvarande rättstillämpning övertygar inte. Därtill kommer, som utvecklas nedan i anslutning till synpunkter på konsekvenserna av utredningens förslag, att en lagbestämmelse om ungdomsreduktionens storlek kommer vara svår att tillämpa enligt sin ordalydelse, när någon i samma rättegång ska dömas för brott som denne begått såväl före som efter det att han eller hon fyllde 18 år. Vidare kan det ifrågasättas om utredningens beskrivning av nuvarande praxis helt speglar gällande rättsläge enligt Högsta domstolens avgörande NJA 2000 s. 421. Den föreslagna lagbestämmelsen kan därmed, utan att det är avsikten, faktiskt medföra en ändring av rättsläget.

En fortsatt möjlighet att beakta begränsad utveckling, erfarenhet och omdömesförmåga (8.4)

Tingsrätten har ingen invändning mot utredningens bedömning att bestämmelsen i 29 kap. 3 § första stycket 3 brottsbalken kan antas bli tillämpad i större utsträckning, till följd av att ungdomsreduktionen slopas för 18–20-åriga lagöverträdare

Påföljdsval för lagöverträdare i åldern 15–17 år (9.3)

Tingsrätten instämmer i utredningens bedömning att bestämmelsen i 30 kap. 5 § första stycket brottsbalken inte bör ändras.

Ändrade bestämmelser i LUL (10.2.2)

Tingsrätten tillstyrker förslagen till ändrade bestämmelser i lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. Tingsrätten vill framhålla att bestämmelsen i 25 § nämnda lag, som inte fyller någon funktion, bör upphöra att gälla, oberoende av i vilken utsträckning övriga förslag genomförs. Det bör i sammanhanget övervägas om inte också bestämmelsen i 30 § samma lag bör upphävas eller ändras, med hänsyn till att mål med unga lagöverträdare numera ofta är mycket omfattande.

Konsekvenser av utredningens förslag (11)

Utredningen har redovisat konsekvenserna av de lämnade förslagen, i några typfall, när en person döms för brott som denne begått efter 18-årsdagen (11.3.1). Betänkandet saknar dock en analys hur den kraftiga tröskeleffekt som uppstår vid 18-årsdagen ska hanteras, i fall när en person samtidigt ska dömas för brott som denne begått både kort före och kort efter det att denne fyllde 18 år. Nedan anges några exempel på sådana situationer.

- En person ska dömas för ett rån begånget när han är 17 år och 10 månader och för ytterligare ett rån begånget när han är 18 år och 2 månader. För det senare brottet ska han, som vuxen, dömas till fängelse. För det tidigare brottet får han dömas till fängelse endast om det föreligger synnerliga skäl. Utgör det tillkommande brottet ett synnerligt skäl att dömas till fängelse även för det första rånet, eller ska han dömas till olika påföljder för de två brotten?
- En person ska dömas för ett rån begånget när han är 17 år och 10 månader och för ett grovt rattfylleri begånget när han är 18 år och 2 månader. För det senare brottet ska han, som vuxen, dömas till fängelse. För det tidigare brottet får han dömas till fängelse endast om det föreligger synnerliga skäl. Utgör det tillkommande brottet ett synnerligt skäl att dömas till fängelse även för rånet, eller ska han dömas till olika påföljder för de två brotten?
- En person ska dömas för ett grovt vapenbrott begånget när han var 17 år och 10 månader och för ytterligare ett grovt vapenbrott när han är 18 år och 2 månader. Enligt 29 kap. 1 § brottsbalken bestäms straff efter den samlade

brottslighetens straffvärde. Den föreslagna bestämmelsen i 29 kap. 7 § andra stycket brottsbalken anger dock att ett fängelsestraff som motsvarar mer än hälften av brottets straffvärde inte får mätas ut för det första av de aktuella brotten. Innebär bestämmelsen att det ska bestämmas separata straff för de två brotten, eller omfattar begränsningen i 29 kap. 7 § andra stycket inte fall när personen samtidigt döms för brott som inte omfattas av bestämmelsen?

Tingsrätten förutsätter att det inom ramen för den fortsatta beredningen av utredningens förslag analyseras och redovisas hur de tröskeleffekter som förslagen medför bör hanteras i de angivna och liknande situationer.

I avsnitt 10.3 bedömer utredningen att förslagen kommer medföra ökad tillämpning av häktning för 18–20-åringar. Betänkandet innehåller inte någon redovisning av de ekonomiska konsekvenserna av den förväntade ökningen för domstolarna. För en domstol som Malmö tingsrätt, där det hålls ett mycket stort antal häktningsförhandlingar och där det inte är ovanligt att misstänkta för allvarliga brott är i det aktuella åldersspannet, kan konsekvenserna bli påtagliga.

Övergångsbestämmelser (12.2)

Utredningen föreslår en ändring i 26 kap. 3 § brottsbalken, som innebär att brott som någon begått efter 18-årsdagen, vid senare återfall ska kunna läggas till grund för en förhöjning av straffskalan. Utan särskild övergångsreglering torde bestämmelsen i sin nya lydelse bli tillämplig när någon som före ändringens ikraftträdande begått brott som 18–20-åring återfaller i brott efter ikraftträdandet. En sådan retroaktivt skärpande effekt är enligt tingsrätten olämplig.

Vidare föreslår utredningen en ändring i 35 kap. 2 § brottsbalken som innebär att vissa särskilt allvarliga brott som begåtts av personer i åldern 18–20 år inte ska omfattas av regler om åtalspreskription. Enligt den princip som framgår av 12 § lagen om införande av brottsbalken ska frågor om åtalspreskription avgöras med tillämpning av de preskriptionsregler som gällde när gärningen begicks. I viss tidigare lagstiftning har dock preskriptionsfristen förlängts eller bestämmelser om preskription tagits bort i fråga om gärningar begångna före

den nya lagstiftningens ikraftträdande (se prop. 1994/95:2 och 2009/10:50). Det bör i den fortsatta beredningen klargöras huruvida den nu föreslagna ändringen är avsedd att omfatta även brott begångna av 18–20-åringar före lagändringens ikraftträdande.

Författningsförslag

I förslaget till 29 kap. 7 § andra stycket brottsbalken föreskrivs att ett fängelsestraff som överstiger viss nivå endast får ”mätas ut” i en särskilt angiven undantagssituation. Uttrycket ”mätas ut” förekommer inte i någon annan bestämmelse i 29 kap. brottsbalken. I 29 kap. 1 § anges att straff ska ”bestämmas”. Om det med uttrycket ”mätas ut” i den föreslagna bestämmelsen avses något annat än ”bestämmas”, bör betydelskillnaden klargöras. Vidare anges att utgångspunkten ska vara ”brottets straffvärde”. Enligt tingsrätten bör utgångspunkten dock, på samma sätt som i 29 kap. 1 §, anges som “brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde”.

I handläggningen av detta ärende har lagmannen Eva Wendel Rosberg, chefsrådmännen Lennart Strinäs, Dag Cohen och Kristina Andersson, tillförordnade chefsrådmannen Anna Täcklind samt rådmännen Niklas Ljunggren och Jacob Heister, de båda sistnämnda referenter, deltagit.

Eva Wendel Rosberg